

KTE Jubileumi Őszi Szakmai Nap
Iskolai könyvtárügy 2016.
2016. november 23.

IFLA

ISKOLAI KÖNYVTÁRI ÚTMUTATÓ

Az átdolgozott kiadás által támasztott követelmények

International Federation of
Library Associations and Institutions

**IFLA Iskolai könyvtári
útmutató**

2., átdolgozott kiadás – 2015. június

Az első kiadás

- angol nyelven –
2002 – 31 p.
- magyar nyelven –
2006 – 23 p.

Tartalomjegyzék

Előszó

Vezetői összefoglaló

Ajánlások

Bevezetés

1. Az iskolai könyvtár küldetése és céljai
2. Az iskolai könyvtár működésének jogi és gazdasági keretei

3. Az iskolai könyvtár emberi erőforrásai

4. Az iskolai könyvtár fizikai és digitális erőforrásai

5. Programok és tevékenységek az iskolai könyvtárban

6. Az iskolai könyvtár értékelése és közönségkapcsolati tevékenysége

Mellékletek

Ajánlások #1

- **1. ajánlás** Az iskolai könyvtár küldetését és céljait világosan meg kell határozni olyan fogalmakkal, amelyek megfelelnek az *IFLA és UNESCO iskolai könyvtári nyilatkozatának alapelveivel*, és az *ENSZ gyermekek jogairól szóló deklarációjában*, az *ENSZ őslakosok jogairól szóló deklarációjában* kifejezett értékekkel és az IFLA által képviselt alapértékekkel.
- **2. ajánlás** Az iskolai könyvtár küldetését és céljait a helyi, regionális és nemzeti oktatási hatóságok elvárásaival és az iskola tantervével, pedagógiai programjával és tanulási céljaival megegyezően kell megfogalmazni.
- **3. ajánlás** A sikeres iskolai könyvtár fejlesztési terveit az alábbi három tényezőre kell alapozni: képzett könyvtáros, állomány, amely támogatja az iskola pedagógiai programját és a folyamatos növekedést és fejlődést biztosító tervek.
- **4. ajánlás** Az iskolai könyvtár szolgáltatásainak és programjainak, a munkatársak munkájának ellenőrzése és értékelése rendszeresen történjen, annak érdekében, hogy az iskolai könyvtár meg tudjon felelni az iskolai közösség változó igényeinek.
- **5. ajánlás** Megfelelő kormányzati szinten vagy szinteken megalkotott hatályos iskolai könyvtári jogszabályokra van szükség ahhoz, hogy biztosítsák a jogi felelősség pontos tisztázását a minden diák számára hozzáférhető iskolai könyvtárak létrehozásával, támogatásával és folyamatos fejlesztésével kapcsolatban.
- **6. ajánlás** Megfelelő kormányzati szinten vagy szinteken megalkotott hatályos iskolai könyvtári jogszabályokra van szükség, amelyek biztosítják, hogy az iskolai közösség minden tagjának etikai felelőssége pontosan tisztázva legyen, beleértve olyan jogokat, mint az információhoz való egyenlő és szabad hozzáférés joga, a magánszférához való jog, szerzői jog és szellemi tulajdon és gyerekek tudáshoz való joga.
- **7. ajánlás** Az iskolai könyvtári szolgáltatásoknak és programoknak olyan szakképzett iskolai könyvtáros irányítása alatt kell állnia, aki mind iskolai könyvtárosi, mind tanári végzettséggel rendelkezik.
- **8. ajánlás** A szakképzett iskolai könyvtáros feladatait és szerepeit pontosan meg kell határozni, beleértve a tanítást (az írni-olvasni tudás és az olvasás népszerűsítése, kutatásközpontú és forrásalapú), könyvtár vezetését, iskolai szintű vezetést és együttműködést, közösségi szerepvállalást és a könyvtári szolgáltatások népszerűsítését.

Ajánlások #2

- **9. ajánlás** Minden iskolai könyvtári munkatársnak – szakképzett, asszisztens, önkéntes – pontosan értenie kell szerepét és felelősségét, és munkáját a könyvtári irányelvek szerint kell végeznie, beleértve olyan elveket is, mint az információhoz való egyenlő és szabad hozzáférés joga, magánszférához való jog és minden könyvtárhasználó tudáshoz való joga
- **10. ajánlás** Minden iskolai könyvtári munkatársnak törekednie kell fizikai és digitális forrásokból olyan állomány kialakítására, amely összhangban van az iskola tantervével, pedagógiai programjával és az iskolai közösség nemzeti, etnikai és kulturális identitásával. Arra is törekedniük kell, hogy elősegítsék a forrásokhoz való hozzáférést olyan tevékenységekkel, mint a katalogizálás, az állomány gondozása, forrásmegosztás.
- **11. ajánlás** Az iskolai könyvtár tárgyi eszközeinek, felszerelésének, állományának és szolgáltatásainak a diákok és tanárok oktatási és tanulási igényeit kell szolgálnia; mindezeknek az oktatási és tanulási igények változásaihoz igazodva fejlődniük kell.
- **12. ajánlás** Az iskolai könyvtárnak jó kapcsolatokat kell ápolnia a közkönyvtárakkal és felsőoktatási könyvtárakkal annak érdekében, hogy erősítsék a forrásokhoz való hozzájutást és a szolgáltatásokat, és támogassák megosztott felelősségüket az élethosszig való tanulásban a közösség minden tagja számára.
- **13. ajánlás** Az iskolai könyvtárosnak az alábbi alapvető oktatási tevékenységekre kell összpontosítania: az írni-olvasni tudás és az olvasás népszerűsítése; a média- és információs műveltség oktatása; kutatásalapú tanulás; technológiai integráció; a tanárok szakmai fejlődésének segítése.
- **14. ajánlás** Az iskolai könyvtár által nyújtott szolgáltatásokat és programokat az iskolai könyvtárosnak együttesen kell kidolgoznia az iskola vezetésével, tanterv kidolgozókkal, tanárokkal, más könyvtári csoportok tagjaival és a kulturális, nyelvi, öslakosi és már speciális csoportok tagjaival annak érdekében, hogy az iskolák meg tudják valósítani oktatási, kulturális és társadalmi céljaikat.
- **15. ajánlás** Bizonyítékokon alapuló gyakorlat alapján kell az iskolai könyvtár szolgáltatásait és programjait irányítani, és adatokat kell szolgáltatni a szakmai munka fejlesztéséhez és annak biztosítására, hogy az iskolai könyvtár pozitív hatással legyen oktatási és tanulási folyamatokra.
- **16. ajánlás** Az iskolai könyvtár szolgáltatásait és programjait a tényleges és potenciális könyvtárhasználókkal, az érintettekkel és a döntéshozókkal folytatott tervezett és folyamatos kommunikáció alapján kell javítani.

1. Az iskolai könyvtár küldetése és céljai

- „**Az iskolai könyvtár egy fizikai és digitális tanulási hely az iskolában**, ahol az olvasás, kérdezés, kutatás, gondolkodás, képzelőerő és a kreativitás központi fontosságú a diákoknak az információktól a tudásig tartó „utazásához” és a személyes, társadalmi és kulturális fejlődéséhez.”

Az iskolai könyvtár jellegzetességeit:

- olyan **képzett iskolai könyvtárossal** rendelkezik, akinek mind könyvtárosi, mind tanári képesítése is van, amelyek szükségesek ahhoz, hogy betölthesse az olvasás és információs műveltség fejlesztésében, az iskolai könyvtár működtetésében, a tanárokkal való együttműködésben, az oktatási tevékenységben ellátott összetett szerepét, és az oktatási közösségben való szerepvállalását.
- magas színvonalú, változatos állományt épít** (nyomtatott, multimédia, digitális), amely támogatja az iskola formális és informális pedagógiai programját és tantervét, beleértve az egyéni projekteket és a személyes fejlődést.
- rendelkezik kinyilatkoztatott könyvtári **irányelvekkel** és a folyamatos fejlődést és növekedést biztosító **tervekkel**.

2. Az iskolai könyvtár működésének jogi és gazdasági keretei

- Egy olyan rendszert kell felállítani a nemzeti és/vagy regionális/helyi szinten az oktatásért felelős közigazgatási egységben belül, amely támogatja az iskolai könyvtárak működését és fejlesztését. Ilyen **oktatási központok** munkájának az alábbi szempontokra kell figyelniük: **az iskolai könyvtárosok szakmai képzése és továbbképzése, szakmai konzultációk, kutatások, együttműködés iskolai könyvtárosokkal és szakmai szervezeteikkel, továbbá normák és útmutatók kidolgozása.**
- Annak érdekében, hogy biztosítsuk az iskolai könyvtár oktatási és információs forrásainak naprakészségét és vitalitását, a **könyvtárnak szüksége van megfelelő pénzügyi forrásokra a helyi viszonyokat és realitásokat figyelembe véve.** A költségvetésnek kapcsolódnia kell az iskolai könyvtár irányelveihez és tükröznie kell a diákokba, a tanárokbba és személyzetbe való befektetést.

3. Az iskolai könyvtár emberi erőforrásai

- Az iskolai könyvtár feladata az oktatási és tanulási folyamatok támogatása, ezért szolgáltatásainak és tevékenységeinek olyan szakembergárda irányítása alatt kell állnia, akik a **tanárokkal azonos végzettséggel és felkészültséggel rendelkeznek.**

- Ideális esetben – könyvtári asszisztens és informatikus segíti a munkáját

3. Az iskolai könyvtár emberi erőforrásai

Az iskolai könyvtáros képzettségének az alábbiakat kell tartalmaznia:

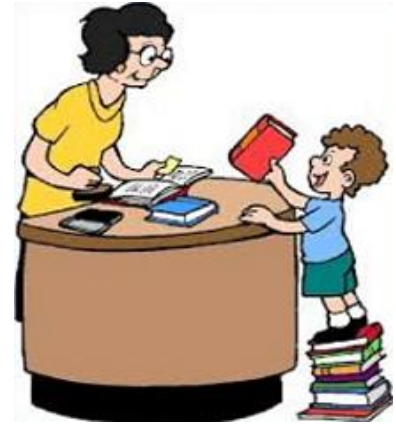
- tanítás és tanulás, tanterv, oktatás tervezése és megvalósítása;
- programszervezés – tervezés, kidolgozás/design, alkalmazás, értékelés, fejlesztés;
- gyűjteményszervezés, beszerzés, tárolás, visszakeresés;
- információs folyamatok és viselkedés – írás és olvasás készsége, információs műveltség, digitális műveltség;
- az olvasás iránti elkötelezettség;
- a gyermek- és ifjúsági irodalom ismerete;
- az olvasást befolyásoló fogatékosságok ismerete;
- kommunikációs és együttműködési készségek;
- digitális és média készségek;
- etikai és társadalmi felelősség;
- szolgáltatás a közjó számára – elszámoltathatóság a társadalom, a közösség felé; az élethosszig való tanulás melletti elkötelezettség folyamatos szakmai fejlődés által; és
- az iskolai könyvtáros szakma történetének és értékeinek ismerte

3. Az iskolai könyvtár emberi erőforrásai

Az iskolai könyvtárosok szerepei

- Oktatás
- Könyvtármenedzsment
- Irányítás és együttműködés
- Közösségi szerepvállalás
- A könyvtári programok és szolgáltatások népszerűsítése

4. Az iskolai könyvtár fizikai és digitális erőforrásai

- Manapság az iskolai könyvtárakat a **tanulási tér (learning commons)** elvei alapján tervezik, reagálva a diákok bevonásán alapuló **'részvételi kultúrára'**, amely a használók szerepét kiterjeszti az információ fogyasztójától az információ előállítójáig.
- A könyvtári tanulási terek (library learning commons) az információs termékek előállításához szükséges tárgyi eszközöket és berendezéseket is biztosítják amellet, hogy hagyományos tanulási helyként is szolgálnak.

4. Az iskolai könyvtár fizikai és digitális erőforrásai

- Az iskolai könyvtárhoz **való fizikai és digitális (online) hozzáférést a lehető legnagyobb mértékben kell biztosítani.**
- A technológia segítségével az iskolai könyvtár digitális forrásaihoz való hozzáférést a hét minden napján és a nap minden órájában lehet biztosítani mind az iskolában, mind annak falain túl.

4. Az iskolai könyvtár fizikai és digitális erőforrásai

- „részvételi kultúra”
- az iskolai könyvtáraknak olyan „**alkotói tereket**” is biztosítani kell a diákok számára, ahol számítógépek és egyéb digitális eszközök segítségével gyakorlati feladatokat tudnak végrehajtani, ideértve információs termékek (pl. videók, blogok, podkasztkok, 3D projektek, poszterek, infografikák) előállítását is.

5. Programok és tevékenységek az iskolai könyvtárban

- **Kutatásalapú tanulási modellek** – kutatásalapú könyvtári programok
- Egy képzett iskola könyvtáros oktatási tevékenységének alábbi feladatokra kell összpontosítania:
 - ✧ az írni-olvasni tudás és az olvasás népszerűsítése;
 - ✧ a média- és információs műveltség oktatása
 - ✧ a kutatásalapú tanulás (pl. probléma alapú tanulás, kritikus gondolkodás);
 - ✧ technológiai integráció;
 - ✧ a tanárok szakmai fejlődésének segítése
 - ✧ az irodalom és a kultúra értékelése.

5. Programok és tevékenységek az iskolai könyvtárban

Az iskolai könyvtáros és a tanárok együtt tanításának négyféle megközelítése:

- *Támogató tanítás (supportive teaching)* – az egyik tanár játssza a vezető szerepet, a másik körben járkalva a teremben a diákok között segít egyénként, ahol szükség van.
- *Párhuzamos tanítás (parallel teaching)* – két vagy több oktató foglalkozik különböző csoportokkal a terem különféle részeiben
- *Kiegészítő tanítás (complementary teaching)* – az egyik tanár tanít valamit, ami kiegészíti és megerősíti a másik által oktatottakat. Például az oktató megmagyarázza a másik állításait vagy bemutatja a jegyzetelés technikáját.
- *Párban oktatás (team teaching)* – két vagy több oktató együtt készíti az óravázlatot, tanít, mér és vállal felelősséget a diákokért vagy az osztályteremben vagy a könyvtárban és egyenlően osztják meg a felelősséget, a vezetést és az elszámoltathatóságot.

6. Az iskolai könyvtár értékelése és közönségkapcsolati tevékenysége

- Az érintettek (stakeholder) véleménye
- Az iskolai könyvtári program tartalma és **hatása**
- Tényekre (bizonyítékokra) alapozott gyakorlat (evidence based practice)
- Népszerűsítés és marketing

Érdekképviselő/érdekvérvényesítés

- Lényege, hogy a legfontosabb döntéshozók megértését és támogatását elnyerjék, a tudatosságot és a tudást növeljék.
- Az érdekképviselői vagy érdekvérvényesítési erőfeszítések nem az iskolai könyvtár használóira irányulnak, hanem arra, hogy a döntéshozókat elkötelezzék és hatással legyenek azokra, akik a döntéshozókat befolyásolják.
- Az érdekképviselő a kapcsolatépítésről szól.

Mellékletek

- Az IFLA és az UNESCO közös iskolai könyvtári nyilatkozata (1999)
- Az iskolai könyvtár költségvetési terve
- A kutatásalapú tanulás oktatási modelljei
- Ellenőrzési lista egy iskolai könyvtár értékeléséhez (Kanada)
- Iskolai könyvtári értékelő lista iskolaigazgatók részére

Összefoglalás

- Változatos iskolai könyvtárak a világban
- Lehetőleg azonos minőségű iskolai könyvtári szolgáltatások mindenhol, szükség van **állandóságra és következetességre** az iskolák között.
- A könyvtáros személye meghatározó – továbbképzések fontossága

Köszönjük a figyelmet!

Bognárné dr. Lovász Katalin

Dr. Murányi Péter

Nyugat-magyarországi Egyetem

Savaria Egyetemi Központ

Könyvtár- és Információtudományi Intézeti Tanszék

Szombathely

Jó olvasást kívánunk!